

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

ԹԻԻ Ե. — ՇՐՋԱՆ ԺԲ.

ՏԱՐԻ ԺԲ. — ՄԱՅԻՍ. 1.

ՅԱԻ ՔԱՇՈՂԻ ՄԻԹԱՐՈՒԹԻՒՆԸ:

Իսկը որ նայես, շատ առարկիի քրիստոնեան այս աշխարհիս
մէջ եւս արդէն միշտ ամենաբազմաւոր մարդը պիտի լինէր
— բայց այնպէս չէ: Թէեւ սուրբ Հաւատքը իւր Բրիկնային հան-
դարտիկ խաղաղութիւնը կիջեցնէ իւր հետեւողներուն սրտին
մէջը, որ նոքա կեանքի մրկի Ժամանակ մի խարիսխ, թշուա-
ռութեան գիշերուան մէջ սիրողաբար առաջնորդող մի ապուղ
ունին, բայց կան այնպիսի Ժամեր, կան այնպիսի օրեր, որ այս
խարիսխը խոր ծովու տակն եւս կշարժի, որ այս բարեկամա-
բար մեզ առաջնորդող աստղի լոյսը եւս իւր պայծառութիւնը
կիորցնէ, կմթնանայ: Այս Ժամերն, այս օրերն են, որ մեզ ամե-
նաժանր ու անտանելի նեղութիւն կրեցնէ: Այսպիսի մի Ժամ
էր, երբ որ աշխարհի Փրկիչը նեղութեան արիւն քրտինք կթա-
փէր եւ այս ապականաղու երկրէս դէպի վեր, գէպի երկինք
կաղաղակէր: Ախ, եթէ հնար է, Հայր, այս բաժակը ինձնէ
անցնի: Այսպիսի մի Ժամ էր, երբ որ հա խաչի վերայ իւր
բեռանոսմը մեռնող լեզուովը կհառաչէր ու կասէր: «Յա-
րաւարդ, ի՞նչ Աստուծոյ, ի՞նչ Աստուծոյ, ի՞նչ Աստուծոյ:»

Կարգէ դուրս ցաւերը կարող են այո՛ մինչեւ անգամ մեր հաւատքը խախտել: Երբ որ մեք բոլորովին յանձնուած լինելով Աստուծոյ կամքին, բոլորովին ապաւինած լինելով Նորա հայրական միշտ անպակաս սիրոյն, դարձեալ կանքաղդանանք. երբոր կտեսնենք, որ անօրէններն, չարագործները բազմաւորութեան գրկի մէջ ամենալաւ օրեր կանցնեն, ոչ մի ցաւ, ոչ մի նեղութիւն, ոչ մի հոգ չունենալով — աւաղ, ինչպէս ներելի կլինի այն ժամանակ քրիստոնէի կոտրած սրտի հարցանելը. ի՞նչ օգուտ ունի իմ անխարդախ ջանքս ու աշխատութիւնս. ի՞նչ շահ բերեց ինձ իմ ջերմեռանդ աղօթքս ու սրտանց բարեպաշտութիւնս: Ի՞նչ օգուտ, ի՞նչ շահ ունեցան ինձ այն զոհերը, որ ես քանի քանի անգամ բերի առաքինութեան: Տես, ահա չարագործը յաղթող է: Աստուած՝ ուրացողը յաղթանակ կկանգնէ. ծաղր ու ծանակ կլինի սրտի, հոգւոյ անմեղութիւնը իբրեւ մի յիմարութիւն, եւ ամենաղնիւ բանը, դատուած, ձգուած, ոտնակոխ է, գետնի հետ հաւասարուած ընկած է ինքն իրեն գլխուն. Աստուած ինքն կարծես իւր գութն ու խնամքը վերուցել, իւր ողորմութիւնը հեռացուցել ու մոռացել է: Ի՞նչպէս աղնիւ սրտերը ուրեմն անբաղդութեան համար են եղած, թշուառութիւն քաշելու եւ դատապարտուած, նոցա մասն ու բաժինը եւ վիճակը ա՛յն է: Բոլոր աշխարհիս Կառավարիչը անգամ թագ ու պսակ կգնէ անխղճ մասն ք մարդոց գլխիս, առջեւ ետեւը չմտածող, ամէն բան աչքը առնող ու յանցաւորներուն, խորամանկ, օձաբարձ, բացերես անամօթ ներո՞ւն գլուխը — Ո՞րտեղ եմ ես, ի՞նչ բաներ է այս, որ կլինին խելքս չհասնիր, մնացել եմ շուարած, մոլորուած. ինչո՞ւ համար կքարոզէր, կսորվեցներ ուրեմն Քրիստոս մաքուր սիրտն ու խղճմտանքը ամէն բանէ աւելի սրտառել, եթէ որ այդպիսի սիրտ ու խիղճ ունեցող մարդը շատ ու շատ տեսակ վիշտեր վերելու վերջին աստիճանի թողցուած է ու մոտոնուած:

Այո՛ ո՛վ կարող է ուրանալ, որ կան այնպիսի վիշտեր, որոց կրողներուն վերայ նայելով, մարդս պիտի կապածի, թէ կայ յիրաւի մեղ վերայ հսկող, կառավարող Նախախնամութեան արդարութիւնը: Կան այնպիսի ժամեր, որ մեր հաւատքը բոլորովին կթուլանայ, կընկնի, եւ մի անյայթելի, մի անստանելի

Ժամեր տիրութեան մութ խառնար կայանէ մեր օրախնայ լաւանք
 Վայց ցաւն ահա տութեան այսպիսի բռնակներու մէջ եւս կհըն-
 չէ մեր օրախնայ մի բարեկամական սիրելի երկնային ձայն, այս է
 Քրիստոսի խօսքը, որ կատէ. էլէէ քն ծոց տմեկ նեղութեան քաղաք
 Եւ ծանր բեռն կրողներ, ու էս յիշ հանգստացնեն: Եւ յիրաւի,
 երբ որ մեր խելքն անգամ մեզ մի ճար ու ճանապարհ ցոյց տալ
 չկարողանար, ոչ մի տեղ այլ եւս չմնար մեզ միութեամբ թիւն
 գտնելու, բայց միայն Քրիստոսի հաւատոյ անանց լուսի մէջ,
 եւ երբ որ աշխարհը մեզ կժերժէ, դուրս կձգէ, ռճր կմնայ մեզ
 փախչել, եթէ ոչ Աստուծոյ մօտը, որ դարձեալ մեր Աստուածը
 կմնայ:

Թող կեանքի մրրիկը աւելի եւս սարսափելի կերպով պատ-
 կանայ մեր դէմը, թող այն տեղը հասնենք, որ կեանքի ճանա-
 պարհի մէջ այլ եւս ոչ մի ելք չգտնենք: Թող մեր վերջին բա-
 րեկամն անգամ մեզնէ հեռանայ, օտարանայ. մահն ու կեանքը
 անգամ մեր մէջը միմեանց հետ կռիւ անեն, Աստուած դար-
 ձեալ մեր Աստուածն է. եւ ինչ որ պիտի լինի մեզ, ի՛նչ որ գործն
 է աննարակոյս, նորա որ գերազոյն Սէրն է: Կտա՞նք զմեզ
 Վիայն սիրտ առնուէք, միայն հաստաբխմ մնանք, միայն
 հաստատ ու անսասան պահենք մեր հաւատը մեր Ստեղծողին
 նաեւ մեր նեղութեան, մեր թշուառութեան ամենադաւն ժա-
 մուն մէջ: Նա քեզ յիշողուր, եթէ օր դու նորան չես թողուր:
 Ո՛վ է քեզ ասել. ո՛վ հաւատացուցել, որ այս աշխարհիս բա-
 րիքը մնայուն բան է. ո՛վ է քեզ խոստացել յաւիտեական
 կեանքի ու բարիքի արժանացնել քո այս աշխարհիս բաների վե-
 րայ տեսած երազներիդ համար: Եւ եթէ դու, մի Յոբի նման,
 վերջապէս քո ամէն ունեցած, չունեցածէդ եւս, քո ունեցած
 ամենալաւ բանէդ եւս զրկուելի, այն ժամանակ եւս ի՛նչ կո-
 րուած կլինէիր այս աշխարհիս վերայ քո ունեցածդ: Աս-
 տուած տուել էր եւ Աստուած դարձեալ յես առաւ: Եւ
 Վիայն սիրտ առ, միայն հաստատ մնա՛ ունեցած. հաւատքիդ
 մէջը: Եւ դու կտեսնես, որ ոչ մի բան կարողացած չես, յիշան
 զի Աստուած է քո ամէն բանդ, Աստուած է քեզ համար
 նախ բանը: Աստուծմէդ զրկուած չես, ինչպէս որ զրկուե-
 ցար այս աշխարհիս մէջ ունեցած ամէն բանէդ, Աստուածդ

անհոգ չարագործը կժողովէ շատ անգամ, մեծամեծ երկրանոր
բարիքը Աստուծոյ կրօնի տէրնէն յետոյ մի փնտառոր շարձան
տրութիւն կոչաւ արդարին, խղճմանքի մի սարսափելի արձա
տիւ մեղաւորին, եւ յետոյ զմի արտայայտ սոսիալիս
այն ֆայցայն յարեալ, այն վիշտերը, որ մեք իբրեւ մարդ իր մէջ
շենք, կիրենք, կամ մեր յանցանքն ու մեր մեղքն է, սա այն
ժամանակը մեք միտի մտածենք, որ Աստուծոյ մեղ մոռա՞ծ
պարգեւները, նորա կարգադրութեան հակառակ, մեր կողմանէ
դէպի շարն գործածելէն յառաջ եկան, վասն զի այդպէս կ'աւան
տէն ինքն իրեն ամեն մի մեղքն, իսկ թէ անայս քաջելիքները
այս վիշտերը մեր մերտը եկան, որ մեք մեր կողմանէ մեղաւոր
շէինք, մի մեղք չունէինք, այն ժամանակը սխալ մտածենք, որ
այդ մեր քաջած ցաւերն, մեր ունեցած վիշտերը Աստուծոյ
կամքին նայելով, մեր հոգեւոյ համար այն նշանակութիւնն ու
նին, ինչ նշանակութիւն որ ունին ուրիշներու համար, բարեկ
բերմանը ոչ երբեք բարիքը, այս ինքն մեր հոգին ազնուացնելէ
միջոցներն, Այսպէս ամենայն մեր քաջած ցաւերը, ամեն մեր
վիշտերը վերջապէս մեր յաղթող հոգեւոյ յաղթանակները կը
դառնան, եւ այսպէս մեր հոգուն մի փնտառոր ջանադար հ
կրանան դէպի յաւիտենական կեանքը, Աստուծոյ արդարեւ
նորա լոյսը ստեղծած բաների մէջ, նորա արած ժամերոյն
գործի մէջ ոչ մի անարդար ու անբարեկամ չկայ, Ամենայն բան
երանելի նպատակներով կ'աւանտը, Մի վարձատրող կայ միշտ, եւ
յաւիտեանս միայն իմ զոհող ծառն էրայցս դարձաւ
նոյնդ էտ ամենաբարձեղ, Աստուծոյ իմաստութիւնը այնպէս
է տնօրինել, որ ոչ մի ցաւ, ոչ մի վիշտ երկրաւոր բանի համար
երկար չքաշեր, Միայն ով որ ցաւը իւր սրտին կառնու, օրտէն
ամենեւին հանել չկարողանար, նա կ'որոշուէր կունենայ, ու մը
տական կ'որոշուէր զառն զի բանի տեղ չգրեց, անմահն ու յաւի
տենական բանը, Համբերութիւնը ամենաքաջատիկի բանի փա
խը անգամ մեր սրտէն կ'հանէ, եւ մեզ համար ամենագեղե
րին ու անտանելի բանն անգամ տոնելի կանէ, Ամեն մի անպի
քին, թէ եւ սարսափելի կերպով արիւն կ'աղէր, այդ վերջէն
ժամանակը կրեմէ վերջապէս իւր հանգստացնող, բժշկող, բա
լասանը, Ամեն մի գիշեր անցնելէն յետոյ անուշադ կուգայ,

Ժերը զոհեցիր ու քիչներու բարեոյն ու բարօրութեանը համար,
 ինչ՞եւ կտիրիս մարդոց անդգայ անշնորհակալութեանը վերայ:
 Քո սիրոյդ տեղը անսրգ ու անամօթ կերպով չճանաչուիլդ,
 բանի տեղը չգրուիլդ տեսար, ազնուամտութիւնդ, տեսար, որ
 ծաղրեցին: հաւատարմութիւնդ վարձաւորեցին քեզ մերժե-
 լով, դուրս ձգելով: Կոտանեմ, որ այդ ամէնը անտանելի է քեզ
 համար, եւ այդպիսի ծանր բեռիդ տակը գու պիտի ընկնիս ու
 այլ եւս տեղէդ ելլել չկարողանաս: Ո՛հ, սիրտ առ, լի հաւա-
 տով պատերազմէ լաւ պատերազմդ մինչեւ վերջը: Գիտես, որ
 կայ Մէկը, որ քեզ չճանաչող, գին չդնող չէ: Մի՞թէ Քրիստոս
 քեզնէ քիչ բան արաւ: Արդեօք աշխարհէն փառաւ որ վարձա-
 ւորութիւն ստացաւ: Նորա Աստուծոյ քո Աստուծոյ Լաւ:

Դու, որ տարիքիդ նայելով, ոյժդ, լոյսդ, դիւեւս վրագ է,
 բայց հոգիդ հանող հիւանդութիւնդ վար է ձգել, եւ կեանքի
 ամէն վայելչութիւններէն, ուրախութիւնէն զրկել, դու եւս
 մի թուլանալ, սիրագ բոլորովին թող չկոտրի, յոյսդ բոլորովին
 չլինի թէ կորսցնես: Քո մարմնաւոր կեանքիդ ու բարօրու-
 թեանդ ժամերը, իրաւ է, կորած են, դու այդ ժամերը դառն
 հիւանդութեանդ անկողինքի մէջ ախ ու վախով կանցունես,
 բայց քո հոգեւոր կեանքիդ, քո հոգւոյ բարօրութեանդ ժա-
 մերը կորած չեն: Քո քաջած չարչարանքիդ, քո ունեցած դառն
 տանջանքիդ մէջ եւս մի վսեմ վառտակ, մի մեծ նշանակութիւն
 ունեցող շահ կայ: Դու, որ առողջութիւնդ ամէն կերպով վը-
 րադ եղած ժամանակը, կհպարտանայիր ու բոլորովին ինքնդ
 քո վերայ դրել էիր յոյսդ եւ ապագայի համար մեծ մեծ բա-
 նեք մտքիդ մէջ կգնէիր, կսարքէիր, կկարգէիր, գիտեմ, որ
 սարսափելով կղգաս ու կճանաչես, որ քո վերայ մի չգորի ձեռք
 կայ Նորա կամքն էր քեզ խոնարհեցնել, որ իրեն ճանայես եւ
 աւելի իմաստուն լինին: Բայց սիրագ թող չկոտրի, ինքնդ քեզ
 չկորսնես, կայ մի զօրեղ Ձեռք, որ քեզ բռնած է ուղեդ վեր
 հանելու համար, եւ եթէ քո հիւանդութիւնը աւելի եւս ցա-
 ւալի դրութեան հասնի, քո տանդ կառավարութիւնն ու վիճակը
 աւելի եւս խանգարի ու վատթարանայ, քո ունեցած յոյսդ ու
 ակնկալութիւններդ աւելի եւս անմխիթար բաներ դառնան
 քեզ համար դարձեալ Աստուծոյ քո Աստուծոյ է: Քո տանջան-

քից ժառանգումն մէջ պատերազմէ՝ քարւոք, սլափերազմը՝ եւ Տա-
ւատքի պահէ՝ Փորձութեան կրակի մէջէն՝ քո Տոգիդ մաք-
րումը պիտի գուրա գայ, ինչպէս որ սոսկին բովքէն, ուր որ
իրեն վերայ կ'սլափէ կեղտերը կ'հեռանան իրմէ, ողորդ զքեզ
Դու ինչո՞ւ կ'ուրաց անմխիթար այրիդ, քո մարդ ուղի դագա՞
ղին մօտը, կամ դո՞ւ, հարազատ ու հաւատարիմ զաւակ, քո
հօգի, քո ամենագնիւ բարեբարիք գերեզմանին մօտը, կամ դո՞ւ
անմխիթար մայր, քո տղա՞դ պատգարակին մօտը, որո՞ւն տա-
րին, որ հօղը դրին՝ Մի թէ այն հողն ու փոշին չէր միայն, որ
կ'ստէր նոյա՞ կամ կ'լարձե՞ս, որ մարդոց հոգիները կ'մեռ-
նեն եւ դագաղի ու գերեզմանի մէջ կ'իտին, կ'փնսան, կ'ոչնչա-
նան։ Ինչո՞ւ քո արտառութիւն լիք աչքերդ դէպի երկիր՝ վար
կ'ստնար հեցնե՞ս։ Ահ, ինչ որ քեզնէ թուաւ, գնաց, հեռացաւ,
ինչ որ քո աչքդ ամէն կողմ նայելով, ամէն տեղ կ'իյնտուէ,
այտնեղ երկրիս վերայ չէ, Աչքերդ դէպի վեր, բարձրացու՛ր
դէպի երկինք նայէ, անշափելի տիեզերքի մէջէն մի ձգէ
աչքդ դէպի վերի տարածութիւնը, այնտեղ է քո կորու-
սածդ։ Այն խելք չհասնելու զօրութիւնը, որ կեանք ու կեն-
դանութիւն կուտար հողին ու փոշիին, եւ որոնք հոգի կա-
սեն, այն հոգին, որ սիրալիր աչքերի մէջէն շատ անգամ քեզ
կ'սպար, որ սիրալիր շրթունքներէն քեզ կ'սօսէր մտերմաբար
եւ ամենայն անկեղծութեամբ, այն հոգին Աստուծոյ մօտն է,
Աստուծոյ մէջն է, փառաւոր միութեան, աւելի գեղեցիկ գոր-
ծունէութեան շրջանի մէջ է, քեզնէ աւելի բարձր է, աւելի
ազատ, աւելի պայծառացած, աւելի կատարեալ է։ Ինչո՞ւ քո
աչքդ գերեզմանի վերայ կ'արձնես։ Այնտեղ թաղուած հոգի
փոշին մարդուս անմահ բնութեանը մասն չէ, այն մի կարճ ժա-
մանակուան համար եւ այս աշխարհի մէջ պէտք գալու մի
գործիք էր, որ այժմ աւելորդ ու անհարկաւ որ բան է հոգւոյն։
Այդ գործին իւր գործը արդէն այտնեղ կատարեց, վերջացուց,
իւր պատերազմը պատերազմեց, այսուհետեւ կ'մնայ նորան ան-
մահութեան պսակն, այսպիսի բնութիւն ու մտք մտնելու իր-
նքնը։

Յորդորուէ եւ սիրտ տմել ինքնդ քեզ, ով ցաւ քաշող սիրտ
եւ տանջուող միտք, եւ դու պատերազմէ բարւոք պատերազմը,
Այն հոգուդ սիրածը, այն սրտիդ կոտորը, որ կորուսիր, մի ժա-

մանակ աւելի երջանկացած շտապով քո առաջդ կուգայ, կհասնի անմահ հոգեւան դրան մօտը, եւ կողջունէ քեզ իբրեւ իւր պայծառացած ընկերը եւ կաղաղակէ: Ահա քո աշխարհը Լուսն Աստուծոյ է: Երբ ցգշտ ազոյ՝ քո միտմտօնք իմիջան զԼուսնը: Այլ Աստուծոյ, ով Հայր, Դու իմ Աստուծոյ եւս, իմ Հայրս եւս ես. ուրեմն ինչո՞ւ պիտի իմ քաջած ցաւերուս ու վիշտերիս մէջ մեռնեմ, կորչիմ, երբ որ Քեզ միշտ ունիմ: Տո՛ւր ինձ ոյժ ու զօրութիւն: Ի՛նչ ձախորդութիւն եւս, որ Քո կամքովդ իմ վերայ գաղու լինի, անտրտունը կքաշեմ. վասն զի այդ ձախորդութիւնները ինձ կը արձրացնեն, կտանին դէպի վեր, դէպի Քեզ:

(Թարգմ.)

Գ. Ե. Ա.

ՓԱՌՔ

(ԱՐԱՐԱՏ, № 4)

Նոյն իսկ Ժամին Քրիստիան Վինտէր դեռ նստած էր իւր սեղանի մօտ ինչպէս որ անց կացրեց բոլոր գիշերը, խոր մտածմունքի մէջ ընկղմած: Ծանր քունը նորա մտածմունքը խափանեց: Երբ զարթեց, արեւը արդէն ծագած էր եւ պայծառ իզարի ջրերը ցոլացրած, իսկ ներքեւ պարտէզում կերգէին Լիլիի թռչունները: Նա վեր կացաւ միտած, ջարդված, քաղցած եւ ծերութեան զանազան տկարութիւնները կշարժարէին նորան եւ անտանելի տանջանքներ կպատճառէին: Ինչի՞ համար կշարունակէր նա ապրել: Գերօրինակ համբերութիւնը եւ գերօրինակ խոնարհութիւնը չէին ներում նորան ինքնասպանութիւն: Վինտէր սարսափեց, երբ մտաբերեց տանջանքի Ժամերը, որոնց պիտի պատահի: Այսպէս կսարսափի ճանապարհորդը, երբ աչքը կձգէ այն անվերջ անապատի վերայ, որը նա պիտի անցնի: Թոյլ, դողդոջուն քայլերով իջաւ սանդուղներից, որ երթայ քաղաքում շրջէ եւ իւր համար գործ գտնէ: Գլուխը քաշ ձգած անցաւ իզարի դռներից եւ եկաւ Մարիէնպլաց, որտեղ կային վաճառականներ, որոնց համար նա առաջ աշխատած էր, նոյն հրատարակութիւնների համար պատկերներ յօրինելով: